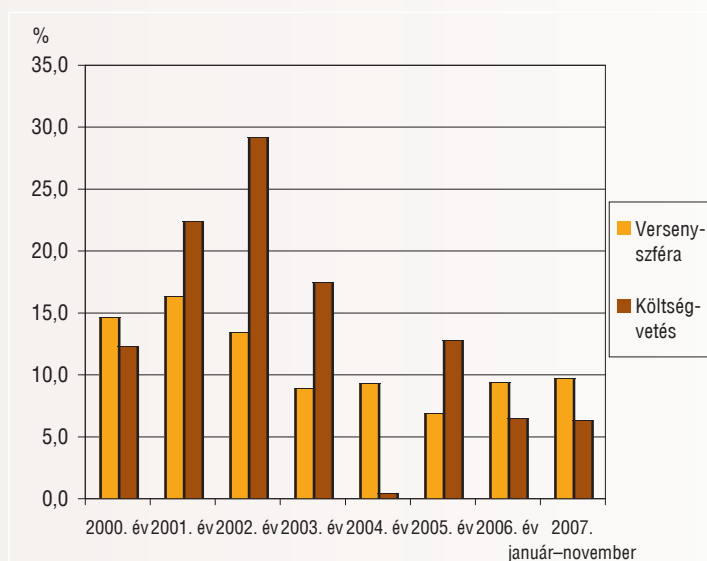

Keresetalakulás a közsférában

A közsféra keresetalakulására az utóbbi néhány évben a kisebb-nagyobb súlyú bércorrekciós intézkedések nyomták rá bélyegüket. Ezek közé tartozik, hogy csak a legfontosabbakat említsük, a köztisztviselői illetményrendszer 2001. július 1-jén hatályba lépett módosítása, majd 2002 szeptemberében a közalkalmazotti alapilletmények átlagosan 50%-os emelése. A köztisztviselői illetmények emelésének második ütemét 2003 második felében kellett végrehajtani. Bár 2004-ben nem került sor a közsféra kereseteit érintő „érdemi” központi intézkedésre, ennek az évnek az eseményeihez tartozik a 13. havi illetmény – a továbbiakban: külön egyhavi juttatás – januárra történő átütemezése, ami most már nem csak havi, de éves szinten is bonyolulttá tette az átlagkeresetek változásának torzításmentes időbeli és a versenyszférával való összehasonlítását. 2006 áprilisában került sor a köztisztviselők illetményalapjának és a közalkalmazotti illetménytábla bértételeinek emelésére, ami a költségvetési szféra és azon belül a közigazgatás kereseti indexeiben 2007 márciusáig éreztette hatását. 2007 júniusától – a közszolgálati szakszervezetek által megalkotott sztrájkbizottsággal kötött megállapodás alapján – a költségvetési intézményeknek a jogszabályilag garantált külön egyhavi juttatás egytizedét havonta illetményelőlegként kellett folyósítaniuk munkavállalóik számára, 2008 januárjában pedig egy összegben az előlegek levonása utáni különbözetet fizették ki. A fenti, nem teljes körű felsorolásból is látható, hogy a közsféra átlagkeresete időben sokkal nagyobb mértékben ingadozik, mint a versenyszféráé, ahol a béralku és a gazdasági racionalitás határozza meg az átlagkeresetek alakulását, míg a központi érdekegyeztetés legfeljebb ajánlásokat tesz a bérek emelésének mértékére.

1. ábra

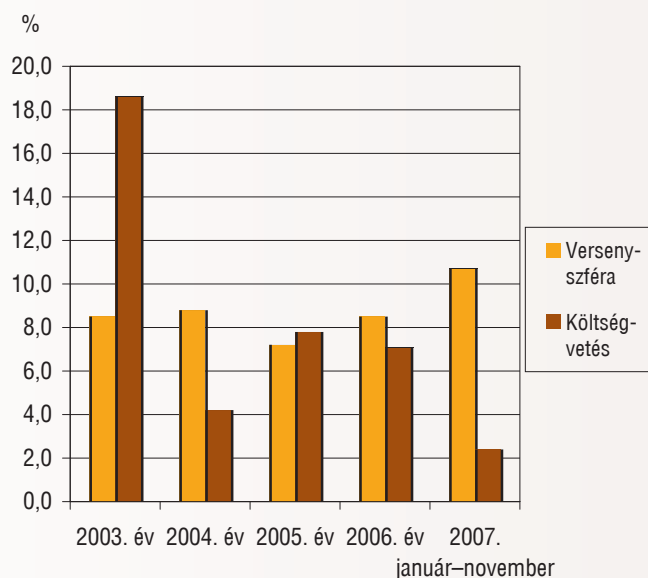
A bruttó átlagkeresetek változása a költségvetési és a versenyszférában

A keresetstatisztika a tényleges bériáramlásokat méri a naptári éven belül, ezért az adatok elemzésénél nem szabad elfelejteni arról, hogy 2004-ben a közsférában alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete nem tartalmazza az egyhavi különjuttatást, míg az előző és a későbbi években igen. Ugyanakkor a 2007 januárjában kifizetett külön egyhavi juttatáson kívül az év második felében 7 egyenlő részletben havonta került kifizetésre a havi alapilletmény arányos része, tehát összességében több mint másfél havi különjuttatás fog szerepelni a költségvetési szféra éves átlagkereseti adataiban.¹ A havi átlagkereseti indexek természetesen még hektikusabb képet mutatnak. A torzító hatás kiszűrésének módszere a rendszeres (jutalom, prémium, külön egyhavi juttatás és egyéb nem rendszeres kifizetések nélküli) átlagkeresetek összehasonlítása, illetve a nem rendszeres kifizetések kereseten belüli havi és éves részarányának vizsgálata.

2. ábra

A rendszeres bruttó átlagkeresetek növekedése a költségvetési és a versenyszférában

A két terület bérfolyamatait összehasonlítva látható, hogy a költségvetési szférában éves szinten 12–13% között van a nem rendszeres keresetelemek aránya, míg a versenyszférában 9% körülire tehető. Ennek elsődleges oka a foglalkoztatottak eltérő összetétele: a közsférában alkalmazottak kétharmada szellemi foglalkozású, a versenyszférában pedig csak a munkavállalók egyharmada. Mivel a nem rendszeres kifizetések elsősorban a szellemi foglalkozásúak esetében jellemzők, így nem meglepő, hogy az ilyen munkakört betöltők esetében mindkét szférában hasonló (12–13%) a prémium, jutalom, egyhavi különjuttatás együttes részaránya az éves átlagkereseten belül.

¹ A „Létszám és kereset a nemzetgazdaságban, 2007. január–december” gyorstájékoztató 2008. február 20-án jelenik meg.

1. tábla

A nem rendszeres kifizetések aránya a bruttó átlagkeresetből

Év	Versenyszféra		Költségvetés	
	összesen	ebből: szellemi foglalkozásúak	összesen	ebből: szellemi foglalkozásúak
2 003	8,3	11,2	12,2	12,8
2 004	8,8	12,0	8,8	9,2
2 005	8,6	11,6	12,9	13,4
2 006	9,3	12,9	12,3	12,8
2007. jan.–nov.	7,1	9,4	15,1	15,5

Segít a bérfolyamatok megértésében a havi bontás, de csak elég halvány szabályszerűség körvonalazódik mindkét szféra kifizetési gyakorlatában. A versenyszférában az év vége – november és december – az az időszak, amikorra az ilyen jellegű ösztönzők kifizetése jellemző. A mértékek persze évről évre változnak, így a havi kereseti indexek ingadozásáért – különösen e hónapokban – elsősorban ezek felelnek. A költségvetési szférában a havi „időzítésben” az egységesen januárban kifizetett 13. havi fizetés volt a meghatározó 2005-ben és 2006-ban. Megfigyelhető az intézmények azon gyakorlata, hogy a megtakarítások terhére teljesítmény alapján fizetett jutalmat novemberre vagy decemberre időzítik.

A nem rendszeres kifizetések 2007 első felében a közzsférában némileg elmaradtak az előző évitől, míg júniustól mintegy 8 százalékpontot magyaráz a havi részarányokból a rendszeresen fizetett külön egyhavi juttatás előlege. Novemberben a közigazgatásban az előző évhez képest nagyobb volt a nem rendszeres kifizetések aránya az átlagkeresetből (27,5%, szemben a 2006. novemberi 15,1%-kal), amiből 8 százalékpontnyi a külön egyhavi juttatás előlegének tudható be.

A közigazgatásban és az oktatásban egy 2007. január 1-jei hatályú szakfeladat-megszüntetés² is befolyásolta a kimutatott keresetváltozást. Ennek következményeként mintegy 30 ezer fő fizikai dolgozót a továbbiakban a közigazgatás helyett az oktatásban dolgozóként jelentettek a központi illetmény-számfejtési rendszerbe tartozó intézmények a Magyar Államkincstár felé. A létszám-átrendezés a közigazgatásban mért átlagkeresetet emelte (azáltal, hogy onnan alacsony keresetű dolgozók kerültek ki), az oktatását viszont csökkentette. Ennek a keresetre gyakorolt hatását azonban csak becsülni lehetett. Így számításaink szerint a szakfeladat-megszüntetés hatása 2007. január–novemberben a havi átlagkeresetek 5,3 százalékpontos növekedését eredményezte a közigazgatás, védelem és kötelező társadalombiztosítás gazdasági ágban, míg az oktatás gazdasági ágban 5,4 százalékpontos csökkenését hozta magával.

2 A Pénzügyminisztérium 2007-től a 75176-8 számú (Intézményi vagyontulajdon) szakfeladatot megszüntette. A Magyar Államkincstár a helyi költségvetési intézmények statisztikai adatait a munkavállalók szakfeladatba sorolása alapján megállapított szakágazat/ megye szerinti bontásban küldi meg a Központi Statisztikai Hivatal részére. A megszüntetett szakfeladatba sorolt dolgozók adatai 2007. februárig a 7514-es szakágazatban, március hónaptól kezdődően viszont az érintett intézmények döntése alapján megállapított új szakfeladatnak megfelelő szakágazatban/ágazatban jelentettek. A statisztikai adatok elemzése szerint mintegy 30 ezer alkalmazásban álló adata került 2007-ben a 751-es alágazatból a 801–802 közoktatás alágazatokba. Az átsorolás nemcsak a létszám adatokat befolyásolta, hanem az átlagkereseti adatokat is, ugyanis az elsősorban fizikai munkakörben foglalkoztatottak alacsony kereseti adatai a 751-es alágazat átlagkeresetét 2007. március hónaptól kezdődően felfelé, míg az új szakágazat/ágazat keresetét lefelé mozdították el.

2. tábla

Bruttó átlagkeresetek változása 2007. január–novemberben, az előző év azonos időszakához képest

TEÁOR- kód	Gazdasági ág, ágazat	Bruttó keresetek növekedése*	Bruttó keresetek korrigált növekedése	Eltérés (százalékpont)
		%		
75	Közigazgatás, védelem, kötelező tb	12,9	7,6	5,3
	ebből: Általános közigazgatás	16,0	7,2	8,8
80	Oktatás	0,9	6,3	-5,4
	ebből: Közoktatás	-1,3	5,4	-6,7

*Forrás: Gyorstájékoztató „Létszám és kereset a nemzetgazdaságban, 2007. január–november”.

2007 novemberében a közigazgatás gazdasági ágban megfigyelt 26,1%-os keresetnövekedésből mintegy 7,5 százalékpontot magyaráz az előbb említett módszertani hatás. Novemberben összességében is az előző évinél némileg nagyobb súlyt képviseltek a közigazgatásban az eseti kifizetések. Azt azonban, hogy ez az év végi szokásos jutalom korábbi kifizetésének hatása-e, majd a decemberi kereseti adatok ismeretében lehet eldönteni. A központi beavatkozásnak a közzsféra havi keresetalakulását alakító szerepe egyébként 2008-ban is jelentős marad. Ez év első felében az illetményalap 5%-os növekedése, illetve a külön egyhavi juttatás 5/12 részének januári kifizetése lesz nagy hatással a közzsféra keresetalakulására.

Információk:

[Táblázatok](#)

www.ksh.hu

Elérhetőségek:

elizabeth.lindner@ksh.hu

Telefon: 345-6161

[Információs szolgálat](#)

Telefon: 345-6789